

Nyt fra historisk Videnskab i Ind- og Udland.

10. August 1903 døde den tyske Historiker Onno Klopp, over 80 Aar gl. Han var en Tid lang Gymnasiallærer i Osnabrück og fulgte 1866 Kong Georg af Hannover til Østrig; 1873 gik han over til Katolicismen. Af hans Arbejder er de vigtigste: *Der dreiszigjährige Krieg bis zum Tode Gustav Adolfs*, 1—2. Bd. (1891—93, som 2den udvidede Udgave af: *Tilly im dreiszigjährigen Kriege*) og *Der Fall des Hauses Stuart und die Succession des Hauses Hannover in Gross-Britannien und Irland im Zusammenhang der europäischen Angelegenheiten von 1660—1714*, 1—14. Bd. (1875—88). De er ved det arkivalske Stof, han har benyttet, ikke uden Værdi, men trættende og uformeligt skrevne og desuden baarne af et udpræget baade katolsk og welfisk Synspunkt. Han har tillige udgivet *Leibnitz'* historisk-politiske og statsvidenskabelige Skrifter efter Haandskrifter i det kgl. Bibliotek i Hannover (1—11. Bd., 1864—89).

William Edward Hartpole Lecky døde 22. Oktbr. 1903. Han var født 1838 i Nærheden af Dublin, paatænkte oprindeligt at blive Gejstlig, men forlod tidligt Teologien for at vie sig til historiske Studier. Allerede 23 Aar gammel udgav han sin første Bog: *The leaders of public opinion in Ireland* (1861), der indeholdt Karakteristikker af Swift, Flood, Grattan og O'Connell, og var et Udtryk for hans varme Kærlighed til sin Fødeø. Snart vendte han sig dog i andre Retninger, vistnok delvis tilskyndet af den Opmærksomhed, Buckle's *History of Civilisation* havde vakt for Kulturhistorie. 1865 udgav han *History of the rise and influence of the spirit of the rationalism in Europe*, 1—2; og 1869: *History of European morals from Augustus to Charlemagne*, 1—2. Af disse to Værker er det første det betydeligste; dets

Opgave er at skildre, hvorledes Overtro, religiøs Forfølgelses-syge, Frygt som moralsk Motiv og Askese efterhaanden er bleven overvunden ved Rationalismens Aand igennem Videnskab, Teknik, Handel, Politikens Verdsliggørelse, National-økonomi og Indskrænkningen af den dogmatiske Teologis Indflydelse paa Livet; skarpt vendte han sig dog imod den materialistiske og utilitaristiske Filosofi. Stærkt angrebet fra baade ortodoks og radikal Side for disse Bøger, hvis Styrke sikkert ogsaa mere var deres Evne til at vække Interesse for vigtige Spørgsmaal end deres udtømmende Behandling af disse, forberedte han sig nu i en Række af Aar til det, som skulde blive hans Hovedværk og sikre ham en anset Plads i engelsk Historieskrivning, hans *History of England in the Eighteenth Century*, der i 8 Bind udkom fra 1878 til 1890; for Storbritanniens Vedkommende gaar det til Udbrudet af Krigen med Frankrig 1793, for Irlands Vedkommende indtil Unionens Ikrafttræden 1801. Det lider under forskellige Svagheder, især en vis Tørhed i Fremstilling og Stil og en Mangel paa det rette Forhold i Behandlingen af de enkelte Emner; særlig er Irlands Historie skildret paa en langt vidtloftigere Maade end Hovedøens; kun paa enkelte Omraader har Forf. ogsaa i større Maalestok benyttet arkivalisk Materiale. Men det fortjener ved Siden heraf stor Anerkendelse. I høj Grad optager det kulturhistoriske Forhold; særdeles vigtigt er det for Forstaaelsen af de forskellige Stænders Liv, Industrien, Handelen, Landboforholdene og den religiøse Udvikling; i sidste Henseende dvæler Forf. meget udførligt ved Metodismen og dens Betydning. De politiske Partiers gensidige Stilling belyses i nøje Sammenhæng med de sociale Forhold, og adskillige af de ledende Personligheder er tegnede i klare og fyldige Karakteristikker. Meget Lys er kastet over Forholdene baade i England og Amerika paa den amerikanske Uafhængighedskrigs Tid, og navnlig viser Forf. stor Selvstændighed og Upartiskhed i den Maade, hvorpaa han søger at forstaa og klargøre de Opfattelser, der her dikterede de modsatte Anskuelse og den modsatte Handlemaade. I sin Behandling af Irlands Historie ser han med overordentlig Sympati paa sin Fødeø, angriber

stærkt den engelske Regerings Overgreb mod den, men betoner dog navnlig, at Irlands Ulykke var den, at dets Skæbne saa stærkt blev vævet ind i de engelske Partikampe. Opretholdelsen af Irlands Forbindelse med England under en national, men loyal Administration var i det hele blevet hans politiske Program, og han, der nærmest tidligere havde været en moderat Whig, sluttede sig til det unionistiske Parti ved dets Dannelse 1886, først i Pressen og senere fra 1896 som Parlamentsmedlem, valgt af Dublins Universitet. Den Modsætning, han herved kom i til Gladstone, viste sig ogsaa ved hans sidste større Værk: *Democracy and Liberty*, der udkom 1896 og indeholdt stærke Angreb paa det liberale Parti og dets Fører.

1. Novbr. 1903 døde Theodor Mommsen i en Alder af 86 Aar; kort før var hans Førsterangsstilling indenfor Nutidens Historieskrivning bleven fastslaaet ogsaa for det brede Publikum ved, at han havde faaet tildelt den litterære Nobelpris. Hans omfattende Forfattervirksomhed drejer sig udelukkende om den romerske Oldtidshistorie, og særtegnende for den er Mottoet paa hans Disputats: „Grækenland tilhører Filologerne, Rom Juristerne“, men Mommsen var ganske vist en Jurist, der til Fuldkommenhed mestrede Sprogvidenskab og Filologi. At han tillige var lidenskabelig grebet af sin egen Tids politiske Bevægelser, satte et stærkt Præg paa hans *Römische Geschichte*, der udkom i 3 Bind 1854—55. Senere forstod han bedre at holde sin ivrige Deltagelse i tysk Politik helt borte fra sit Forfatterskab, og i hans andet Hovedværk, den romerske Statsret, er de tallose Enkeltheder samlede under store ledende Grundtanker, det hele en vældig juridisk Konstruktion, der danner en mærkelig Modsætning til Madvigs Behandling herhjemme af det samme Stof. Højdepunktet naaede Mommsen maaske i det femte Bind, som han i 1885 føjede til sin romerske Historie og hvori han skildrer Provinsernes Tilstand i den ældre Kejsertid, men der er forøvrigt næppe noget Omraade indenfor Romernes Historie, hvorover hans Granskninger ikke har spredt nyt Lys.

Kr. E.